

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Suomen museoliitto pitää hyvänä, että kansallisia mediakasvatuksen linjauksia on arvioitu ja arvioinnin pohjalta uudistettu. Linjausten uudistaminen on tärkeää aikana, jolloin median käyttö kasvaa voimakkaasti ja kehittyvä teknologia muokkaa tapaamme käyttää ja kuluttaa mediaa. Median käyttö kietoutuu yhä tiiviimmin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja sen myötä korostuvat taidot arvioida mediaa kriittisesti välineenä mutta myös tuotetun sisällön luotettavuuden näkökulmasta. Johdannon määritelmät mediakasvatuksesta, medialukutaidosta sekä mediasta on tiiviisti muotoiltu.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Vuonna 2019 julkaistuja mediakasvatuksen linjausten toteutumista on arvioitu arviointikyselyllä, alueellisilla työpajoilla sekä henkilöhaastatteluihin perustuvan tiedon avulla. Lisäksi vuosittaista tietoa mediakasvatustoiminnasta on kerätty vuodesta 2023. Raporttien mukaan kulttuuri- ja taidealan sekä kirjastojen rooli on vahvistunut mediakasvatuksessa, kun taas kasvatusta ja koulutussektorin toimijoiden osuus on vähentynyt. Mediakasvatuksen vahvuutena arviointi nostaa esiin mm. toteuttajatahojen monimuotoisuuden ja laajan joukon.

Nykytilan kuvauksessa museoiden tekemä mediakasvatus näkyy osana Museoviraston viranomaistyötä medialukutaidon edistämisessä vuosina 2019–2025. Mediakasvatusta toteutettiin oman näyttelyohjelman puitteissa, yleisötyössä sekä museoille jaettuina hankeavustuksina.

Suomen museoliitto pitää tärkeänä, että museot tunnistetaan mediakasvatusta tekevinä organisaatioina aikaisempaa laajemmin. Valtakunnallisesti mediakasvatusta toteuttavia museoita ovat Suomen valokuvataiteen museo sekä Logi (Postimuseo) valtakunnallisina vastuumuseoina. Myös muut museot mm. Merkki tekevät merkittävää mediakasvatusta. Museot tekevät mediakasvatusta osana omaa työtään mahdollistaessaan kulttuuriperinnön saavuttamisen digitaalisesti erilaisia teknologisia ratkaisuja ja sovelluksia hyödyntäen. Osallisuus digitaaliseen kulttuuriperintöön tukee sekä osallisuutta yhteiskuntaan sekä digitaalisten taitojen että kriittisen medialukutaidon kehittymistä.

Mediakasvatuksen nykytilan haasteena mainittu korkeakoulutasoisen yliopistokoulutuksen supistuminen on myös Suomen museoliiton näkemyksen mukaan huolestuttavaa. Mediakasvatuksen toteuttaminen on yhteiskunnallisesti keskeistä, sillä nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä median turvallinen ja kestävä käyttö on tärkeä taito. Mediakasvatus on myös strategioissa tunnistettu merkittävä tekijä kokonaisturvallisuuden vahvistamisessa.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Visio on tiivis, mutta riittävä kuvaamaan tavoiteltavaa mediakasvatuksen tulevaisuutta. Se sisältää myös mediakasvatuksen roolin yhteiskunnallisten laajempien tavoitteiden tukemisessa.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Mediakasvatuslinjausten tavoitteet perustuvat edellisiin linjauksiin, joita on nyt päivitetty. Pää tavoitteita on kolme: toimijuuden vahvistaminen, osaamisen kehittäminen sekä kestävyys edistäminen. Suomen museoliiton mielestä on tärkeää, että tavoitteisiin sisältyy kestävyys (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen). Esitämme, että kestävyystavoitteeseen lisätään myös kulttuurinen kestävyys, joka on merkittävä museotyön tavoitteiden näkökulmasta ja sitoo mediakasvatuksen sisältöjä vielä lähemmäs museoissa tehtävää työtä.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Mediakasvatuslinjausten toimenpiteet on kuvattu hyvin ja toimenpiteet tukevat monipuolista mediakasvatusta.

Toimijuuden vahvistamisessa Suomen museoliitto pitää tärkeänä, että myös museot tunnistetaan alueellisina ja paikallisina mediakasvattajina. Näkemyksemme mukaan museot voivat toteuttaa mediakasvatusta yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden, kuten koulujen ja päiväkotien kanssa. Museoympäristössä voidaan esimerkiksi arvioida tiedon luotettavuutta ja luotettavan tiedon merkitystä yhteiskunnan turvallisuuden näkökulmasta. Museot ovat toteuttaneet hankkeita, joissa on kehitetty uusia toimintamalleja mediakasvatukseen.

Suomen museoliiton näkemyksen mukaan on kannatettavaa varmistaa korkeakoulutasolla medialukutaidon tutkimuksen ja opetuksen jatkuvuus ja riittävät resurssit. Globaaleissa, yhteiskunnallisissa muutoksissa mediakasvatuksen ja kriittisen medialukutaidon merkitys korostuu.

Suomen museoliitto pitää tärkeänä toimenpiteissä kuvattua mediakasvatuksen keskeistä roolia sivistyksen, demokratian ja kokonaisturvallisuuden lisäämisessä. Näkemyksemme mukaan mediakasvatuksen pysyvien toimintamallien luominen myös kulttuurilaitoksiin on kannatettavaa, mikäli rahoituslähteitä mediakasvatukseen kehitetään tavoitteita vastaavasti. Kuntien elinvoiman vahvistamisessa mediakasvatus on kuvattu strategisena välineenä. Museoiden digitaalinen kulttuuriperintö ja digitaalinen sisällöntuotanto tukevat toimenpiteitä tarjoamalla mahdollisuuksia hyödyntää kulttuuriperintöaineistoja luovien alojen innovatiiviseen yrittäjätoimintaan.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Mediakasvatuksen toimeenpanossa museoalan toimijoista Museovirasto on mainittu hallinnonalan vastuuministeriön alaisena virastona. Tämän lisäksi museot on mainittu lyhyesti osana kolmatta sektoria.

Suomen museoliitto huomauttaa, että kunnat ylläpitävät ja rahoittavat suurinta osaa ammatillista museoista sekä myöntävät kunnan alueelle sijoittuville yksityisille museoille avustuksia.

Toimenpiteissä on tunnistettu alueiden ja kuntien merkittävä rooli mediakasvatuksen käytännön toteuttamisessa on tunnistettu. Toimenpiteiden tavoitteena on, että jokaisesta kunnasta löytyy oma mediakasvatusstrategia tai muu strategia, johon mediakasvatus sisältyy. Suomen museoliitto katsoo, että myös museoiden tarjoamat mediakasvatukseen liittyvät palvelut kannattaa ottaa osaksi näitä strategioita.

Suomen museoliitto pitää tärkeänä, että myös museoiden tekemä mediakasvatustyö tulee näkyvämmäksi ja sen vaikuttavuus voidaan osoittaa osana mediakasvatuksen kenttää.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

-

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Havu Petra
Suomen museoliitto ry

Tokila Leena
Suomen museoliitto ry